

Petri Karonen

Varhaismodernin Ruotsin tutkijat. Ruotsin ja Suomen yhteistä menneisyyttä koskevan tutkimuksen päälinjojen, tutkimusalojen ja ohjaus-suhteiden vertailu

The historians of early modern Sweden. The main lines of research on the common past of Sweden and Finland

Ruotsin ja Suomen yhteistä aikaa koskevaa historiankirjoitusta on vertailtu keskenään vain harvoin. Artikkelissa tarkastellaan maiden varhaismodernia aikaa (noin 1500–1800) koskevia tutkimussuuntauksia 1800-luvulta nykypäivään. Esitys luo kokonaiskuvan tehdyn tutkimuksen teemoista ja aikakausien painotumisesta. Samoin se kokoaa tietoja opettaja–ohjattava-suhteista. Analyysi toteutetaan pääsääntöisesti laajan kvantitatiivisen aineiston avulla. Lähdeaineisto koostuu julkaisutiedoista, jotka on kerätty maiden historiallisista bibliografioista ja erilaisista tietokannoista. Lisäksi tarkastelujakson väitöskirjoista on muodostettu osatietokanta, jonka avulla rakennetaan ensimmäisen kerran kattava kuva varhaismodernia aikaa koskevien väitöskirjojen määrästä, tutkimusten ajanjaksoista sekä väitöskirjoja ohjanneiden tutkijoiden verkostoista ja opettaja–oppilas-suhteista. Ruotsin ja Suomen historian tutkimuksen yleiskuva varhaismodernia aikaa koskevasta tutkimuksesta osoittautuu yllättävän yhteneväksi. Tutkimusresurssit olivat pitkään samansuuntaisia, kunnes Ruotsin etumatka kasvoi tässä suhteessa merkittävästi 1900-luvun lopulle tultaessa. Aikakautta koskevien tieteellisten julkaisujen volyymi on aina ollut Ruotsissa huomattavasti Suomea suurempi ja näkynyt erityisesti väitöskirjojen määrässä. Maiden julkaisutoiminta osoittautui nimiketasolla varsin pysyväiseksi. Ruotsissa sota- ja poliittinen historia olivat aina kolmen suosituimman historia-alan joukossa. Suomessakin samat alat olivat 1900-luvun puolimaihien saakka suosittuja, mutta 2000-luvulle tultaessa ovat kulttuuri- ja henkilöhistorian teemat nousseet niiden ohi. Lisäksi tehokkaat ohjaajat ovat olleet käytännössä kaikki yhteydessä toisiinsa ja ohjanneet valtaosan kaikista Ruotsissa ja Suomessa varhaismoderneilta ajoilta tehdyistä väitöskirjoista.

Asiasanat: historiografia, Ruotsi, Suomi, varhaismoderni aika, vertaileva tutkimus

The historiography of the common past of Sweden and Finland has rarely been compared. This article examines research trends in the early modern period (about

1500–1800) from the 19th century to the present day. The presentation gives an overall picture of the themes of the research and gathers information on supervisor–supervised relationships in both countries. The analysis is mainly carried out with the help of extensive quantitative data. The source material consists of publication data collected from Swedish and Finnish historical bibliographies and various databases. In addition, a database of dissertations has been developed which gives for the first time an opportunity to draw a comprehensive picture of the number of early modern dissertations, research periods, networks of dissertation supervisors and supervisor–PhD student relations in both countries. The overview of Swedish and Finnish historical research concerning early modern research turns out to be surprisingly similar. Resources for research (professorships, institutions, infrastructure, etc.) were quite similar for a long time. It was first at the end of the 20th century when Sweden took the lead in this respect. However, the volume of scientific publications has always been considerably larger in Sweden than in Finland and has been reflected especially in the number of dissertations. Generally, in Sweden military and political history were always among the three most popular fields of history. In Finland, the same fields were popular until the mid-20th century, but after that, cultural and personal history have overtaken them in popularity. In addition, effective supervisors have practically all been in contact with each other and supervised the majority of all dissertations concerning the early modern period both in Sweden and Finland.

Key words: historiography, Sweden, Finland, common history of Sweden and Finland, early modern period, comparative research

Petteri Norring

Suurvalta-ajan valloitetut alueet suomalaisessa ja ruotsalaisessa historian tutkimuksessa
Comparative Study of the 20th Century Finnish and Swedish historiography of the 17th Century Swedish Baltic Empire and its Territorial Acquisitions

Tutkin artikkelissani suomalaisen ja ruotsalaisen historian tutkimuksen historiaa tarkastelemalla historian tutkijoiden käsityksiä Ruotsin suurvalta-ajan (1611–1721) voittomaista. Käsittely on rajattu kolmeen kokonaisuuteen: Ruotsin eteläisiin maakuntiin, erityisesti Skoonen, Käkisalmen läänin ja Inkerinmaahan, sekä Viroon

ja Liivinmaahan. Vertailen artikkelissa pääosin 1900-luvun suomalaisten ja ruotsalaisten tutkijoiden käsityksiä näistä valloitetuista alueista, mikä nostaa yksittäisten tutkijoiden käsitysten lisäksi myös Suomen ja Ruotsin kansallisesti kehkeytyvät historiakulttuurit tarkastelun kohteeksi. Näin artikkelissa on mahdollista tarkastella suurvalta-ajan valloitetujen alueiden merkitystä myös kansallisten historioiden kehyskertomusten kannalta. Suomalaisten ja ruotsalaisten tutkijoiden työnjako on ollut 1900-luvulla selkeä. He ovat pääosin tutkineet toisistaan erillisiä alueellisia kokonaisuuksia aina viime vuosikymmeniin asti. Erityisesti 1900-luvun moderniin Suomeen tai Ruotsiin maantieteellisesti läheiset valloitetut alueet ovat olleet keskeisiä tutkimuskohteita molemmissa kansallisissa tutkijayhteisöissä. 1900-luvun lopulla yleistynyt kansainvälinen yhteistyö ja kansallisen paradigman kritiikki ei ole merkittävästi muuttanut niitä merkityksiä, joita artikkelissa tutkituilla alueellisilla kokonaisuuksilla on kansallisissa historiakulttuureissa. Alueisiin liittyvien historiankäsitysten avulla historiantutkijat rakentavat Ruotsin ja Suomen historiallista omakuvaa ja selkeyttävät maantieteellisten rajojen kulttuurisia merkityksiä. Sen lisäksi valloitetujen alueiden historioiden avulla määritetään yhteispohjoismaista identiteettiä.

Asiasanat: Historiankirjoitus – historia, Suomen historia 1900-luku, Ruotsin historia 1900-luku, Ruotsin historia 1600-luku, metodologinen nationalismi, historiakulttuuri – Pohjoismaat

The article studies the 20th century Swedish and Finnish historiography of the 17th century Swedish empire and its territorial acquisitions. The approach is thematically narrowed down to three specific areas: histories of Scania, Kexholm and Ingria, and Estland and Livonia. The paper analyses comparatively different generations of historians and two nationally constructed research traditions. Additionally the paper discusses functions the histories of these territories have in the national master narratives. The empirical material consists of key scholarly output from Sweden and Finland spanning from the late 19th century to the early 21st century. The article finds that Finnish and Swedish historians have mostly studied different conquered territories and focused on those areas that are geographically connected to the modern nation-states of Finland and Sweden. Furthermore, the late 20th century critique of methodological nationalism has not substantially changed the functions the histories of these conquered territories have in national historical consciousness. Besides in negotiating the cultural and geographical borders of the nation-states, the histories of these areas are employed in constructing the common historical identity of the Nordic societies.

Key words: Historiography, History, Finland 20th cen-

ture, Sweden 20th century, Swedish Baltic Empire, Methodological Nationalism, Public History – Scandinavia

Kenneth Partti

Tieteellisiä siirtymiä ja paradigmanmuutoksia. Kielelliset käänneet Suomen ja Ruotsin historian väitöskirjoissa vuosina 1970–2010

Scientific Transitions and Paradigm Shifts.

Linguistic Turns in Finnish and Swedish History Dissertations, 1970–2010

Artikkeli kysyy, ovatko suomalainen ja ruotsalainen historiankirjoitus eronneet menetelmien osalta toisistaan viimeisen viiden vuosikymmenen aikana, ja miksi. Analyysi perustuu kielellisesti suuntautuneiden menetelmien vaikutukseen ja soveltamiseen. Nämä kielelliset käänneet ovat siirtäneet kiinnostuksen problematisoimaan menneisyyden kielen luonnetta. Kielellisillä käänneillä on ulkomainen alkuperä ja ne ovat asteittain rantautuneet Suomeen ja Ruotsiin. Tutkimalla historian väitöskirjoja vuosilta 1970–2010 nähdään sekä samankaltaisuuksia että eroja maiden välillä. Kielelliset käänneet ovat olleet osin marginaalinen ilmiö, mutta niillä on ollut vaikutusta erityisesti aatehistoriassa ja Suomessa yleisen historian sekä Ruotsissa aate- ja oppihistorian (idé- och lärdomshistoria) oppiaineessa. Kielellisten käänneiden vastaanotto paljastaa myös kansainvälisten yhteyksien lujuttua, jotka näiden tulosten perusteella ovat olleet vahvemmat Suomessa.

Asiasanat: kielellinen käänne, metodologia, historiografia, vertaileva historian tutkimus, 1970–2010, Suomi, Ruotsi, väitöskirjat

The article asks whether the Finnish and Swedish historiography have methodologically differed from each other during the past five decades and if so, why. The analysis is based on the influence and appliance of linguistically oriented methods. These linguistic turns have shifted the interest into problematising the nature of the language of the past. Linguistic turns have a foreign origin and have been gradually imported into Finland and Sweden. By studying the doctoral dissertations of history defended in these countries in the period 1970–2010, both similarities and differences can be seen between the countries. Linguistic turns have been partially a marginal phenomenon, yet they have had influence particularly in the fields of intellectual history and within the disciplines of general history (yleinen historia, Finland) and the history of science and ideas (idé- och lärdomshistoria, Sweden). The reception of linguistic turns reveals also the strength of international contacts, which, according to these results, have been stronger in the case of Finland.

Key words: Linguistic Turn, Methodology, Historiography, Comparative History, 1970–2010, Finland, Sweden, Dissertations

Miia Kuha

Kulttuurihistorian asema suomalaisessa ja ruotsalaisessa historiantutkimuksessa 1800-luvun lopulla

The position of cultural history in Finnish and Swedish historical research in the late 19th century

Artikkeli tarkastelee 1800-luvun lopun Suomen ja Ruotsin akateemisen historiantutkijoiden keskuudessa varhaismodernia aikaa käsittelevää kulttuurihistoriallisesta tutkimuksesta käytyä keskustelua. Aineisto koostuu aikavälillä 1860–1900 ilmestyneistä kulttuurihistoriallisista julkaisuista sekä niistä käsitteistä kirja-arvioista ja katsausartikkeleista. Aiemmassa tutkimuksessa kulttuurihistorialliseen suuntaukseen on kiinnitetty huomiota yleensä vasta 1900-luvun vaihteesta alkaen, mutta artikkelissa osoitetaan, että kulttuurihistorialliset julkaisut nostivat tutkimusalan keskustelun kohteeksi sekä Suomessa että Ruotsissa viimeistään 1880-luvun vaihteessa. Suomalaisissa ja ruotsalaisissa 1800-luvun lopun keskusteluissa kulttuurihistorian käsitteellä viitattiin yleensä arkielämän, tapojen, elinkeinojen ja materiaalisuuden kulttuurin tutkimukseen. Kulttuurihistorialliset julkaisut olivat vielä marginaalinen osa historiatieteellistä julkaisuutoimintaa. Kulttuurihistoriaan viitattiin kuitenkin nousevana alana, joka herätti kiinnostusta etenkin Suomen johtavien fennomaanisten historiantutkijoiden keskuudessa. Suomella ei ollut omaa valtiollista historiaa, ja kulttuurilla oli tärkeä poliittinen merkitys kansallisen identiteetin rakentajana. Ruotsalaisessa historiantutkimuksessa sen sijaan painottui valtioiden suuntaus ja vain yksittäiset tutkijat pyrkivät edistämään kulttuurihistorian asemaa. Artikkelissa osoitetaan, että maiden väliset erot suhteessa kulttuurihistorian kehitykseen selittyvät myös metodologisilla eroavaisuuksilla. Suomalaisessa tutkimuksessa pyrittiin laajoihin synteeseihin, kun taas ruotsalaisessa historiantutkimuksessa tiukka empiirisyyden vaatimus ei antanut tilaa tulkinnoille. Lisäksi suomenmielisessä Suomessa kansakunnan historian ja kulttuurin tutkiminen oli yhteinen ponnistus, johon eri tieteenalojen edustajat saattoivat yhdessä osallistua, eikä monitieteisyyttä koettu ongelmaksi. Ruotsissa selkeän yhteisen mission puute johti Suomea tiukempaan tieteiden välisten raja-aitojen varjeluun.

Asiasanat: SUOMENKIELISET ASIASANAT PUUTTUVAT

This article examines the contemporary discussion on the position of cultural history among academic historians in late 19th century Sweden and Finland. Using book reviews and review articles commenting on new

cultural historical publications as source material, I analyse the writers' arguments and attitudes regarding the relatively new field of historical research. Periodicals are seen here as public forums where the norms of the discipline were negotiated. At the turn of the 1880s, new publications with an explicit focus on cultural history led to a polemical discourse in Sweden in particular. In Finland, the leading Fennoman historians mostly received the publications with enthusiasm. This article suggests that the differences between the two countries in relation to the early development of cultural history can be explained both by the political significance of history as well as methodological choices and norms. Finnish Fennoman historians strove to build syntheses, and the multidisciplinary character of cultural history was not seen as a problem, because the study of the culture of the nation was a shared endeavour. In Sweden, boundaries between disciplines were more rigorously protected. The state idealistic school remained the mainstream of historical research, and only individual researchers promoted research on cultural history.

Key words: Cultural history, historiography, historians, 19th century, methodology

Ilona Pikkanen

1590-luvun aateli suomalaisten ja ruotsalaisten historioitsijoiden silmin 1900-luvun alkupuolella
The Early Modern Nobility in Finnish and Swedish Historiography (c. 1900–1950)

Artikkeli tarkastelee 1590-lukua käsittelevää suomalaista ja ruotsalaista historiantutkimusta vertailevalla, yllirajaisella otteella. Artikkelissa osoitetaan julkaisumääriä tarkastelemalla, että aikakautta koskevan tutkimuksen painopiste siirtyi Ruotsista Suomeen 1930-luvulla. Samanaikaisesti pääosa tutkimuksesta julkaistiin edelleen ruotsiksi, ja osalla suomenruotsalaisista tutkijoista oli selvästi yllirajainen, välittävä rooli Suomen ja Ruotsin historiantutkimuksen välillä. Kyseisen aikakauden tutkimus olisi siis voinut – tutkimuskohteensa mukaisesti – olla varsin yllirajaista tai -paikkaista, mutta tutkimuksien sisällöllinen tarkastelu osoittaa, että kansalliset paradigmat määrittivät voimakkaasti tutkimuskysymyksiä. Lisäksi artikkelissa analysoidaan historiantutkimuksen välittämää kuvaa 1590-luvun aatelistosta. Erityistä huomiota kiinnitetään Kaarle-herttuan (myöh. Kaarle IX) ja marski Klaus Eerikinpoika Flemingin jälkikuvien muotoon 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Flemingistä ryhdyttiin kirjoittamaan rationaalisenä, harkitsevana valtiomiehenä 1940-luvulla. Näkökulman vaihdos liitetään aikakauden talous- ja yhteiskuntakeskusteluihin, jotka painottivat poliittista suunnitelmallisuutta ja järjestyksellistä sekä sotienvälisenä aikana uusia tulkin-

nallisia kerrostumia saaneeseen suomalaisen soturin tyypikkuvastoon.

Asiasanat: historiografia, aateli, Suomi, Ruotsi, ylirajaisuus

This article discusses Finnish and Swedish historiography from a comparative and transnational perspective. It focuses on the histories written about the political struggles in Sweden in the 1590s – a tumultuous period that has provided rich historiography. Taking as its point of departure quantitative methodology, the article demonstrates that the scholarly emphasis changed from Sweden to Finland in the 1930s, but most of the scholarship continued to be conducted in Swedish. Moreover, although the study of the early modern translocal nobility would have enabled questions that

challenged the national paradigm, it was precisely the national framework that informed the research of all these historians. The article also analyses the historians' image of the nobility, and the changing meanings attached to this social group in the democratising societies. Particularly the afterlives of Duke Charles (later Charles IX of Sweden) and the Governor of Finland Claes Erikson Fleming is explored. A new interpretation of Fleming emerged in the early 1940s. It is argued that the altered image of Fleming as a rational statesman should be connected to the new social and economic theories emphasising rationality and long-term planning and new ideals of masculine war heroes that emerged in the era.

Key words: historiography, nobility, Finland, Sweden, transnational, afterlife